

КОСТЕНКО Валентин Григорович (16(28). 07. 1895, с. Уразово Воронеж. губ., нині Белгород. обл., РФ — 14. 07. 1960, Харків) — композитор, музикознавець, музичний критик, педагог. Народився у багатодіт. сім'ї сільс. регента. Співав і навч. у Придвор. співац. капелі у С.-Петербурзі (1905–14). Закін. Петрогр. консерваторію (нині С.-Петербург, 1921; кл. композиції М. Соколова). Від 1922 перебував в Україні. Від 1923 — викладач Харків. муз.-драм. інституту. Від 1932 — співроб. Вищого муз. комітету при Наркомосі УРСР, кер. муз. ред. Всеукр. радіокомітету. Від 1926 розгорнув активну сусп.-громад. діяльність; виступав із крит. статтями в г. «Культура і побут», «Комуніст», у ж. «Всесвіт», «Нове мистецтво», «Мистецька трибуна», «Критика». 1928 створив і очолив у Харкові Асоц. рев. композиторів України. Після перетворення Муз. товариства ім. М. Леонтовича на Всеукр. товариство рев. музик (ВУТОРМ) К. зайняв крит. позицію щодо цієї організації і розв'язав у пресі дискусію довкола теми про ідейні, класові та нац. особливості укр. музики, зокрема про місце і роль творчих спілок у суспільно-культур. житті.

У дискусії з представниками Муз. товариства ім. М. Леонтовича несправедливо звинуватив їх у «націоналістичній обмеженості та орієнтації на Захід». У 1930-х рр. на сцені Харків. театру опери та балету в муз. ред. К. поставлено оперу «Наталка Полтавка» М. Лисенка. Під час 2-ї світової війни перебував у Харкові, виступав у місц. пресі. 1946 засудж. до 10 р. таборів (за ін. джерелами — 1950 на 25 р.). Звільнений 1956, реабіліт. 1993. Започаткував в укр. музиці жанр сонатини для віолончелі і написав перше тріо для 2-х скрипок і альта. Його музика позначена рисами постромантизму і фольклоризму. Під політ. тиском був змушений засудити власні світоглядні засади й музикознав. здобуток на

нац. основі. У 1930-і рр. твори К. з успіхом виконували найкращі співаки — З. Гайдай, М. Литвиненко-Вольгемут, М. Гришко, І. Паторжинський та ін. У рукописах збереглися філос. твори К.: поема «Пророк Дажбога», «Матерія-життя-людина»; спогади «Моє життя»; епістолярні матеріали.

Основні твори

опери — «Кочубеївна» (незавершена, 1924), «Кармелюк» (1930, лібрето Я. Мамонтова і М. Верхацького), «Карпати» (1932), «Сава Чалий» («Народна помста» за І. Карпенком-Карим), «Назар Стодоля» (обидві — 1937); балет «Оживлений степ» («Саїд», за романом І. Ле «Міжгір'я», 1933); кантати — «Громадянський похорон» («Смерть людини», сл. Х. Алчевської; для хору, духового оркестру та солістів), «1905» (1925; для хору, солістів та оркестру); для симф. оркестру — Сюїта на укр. теми (1924), романтична симф. «1917 рік» (1925), Концерт для скрипки з оркестром (1927), поема «Тайга» (1956); камерно-інструм. — 8 струн. квартетів (1924–57); для скрипки і фортепіано — «Українська тема з варіаціями» (1930), «Козачок» (1933); для віолончелі і фортепіано — Сонатина, «Мелодія» (обидва — 1937); для фортепіано — Соната (1915), 3 етюди (1925), 50 п'єс для початківців «Проліски» (1950–56); хор. твори на вірші Т. Шевченка, Х. Алчевської, П. Тичини, І. Микитенка, Д. Бєдного; 12 солоспівів на вірші Лесі Українки (1949–50); романси, обробки укр. нар. пісень; музика до фільмів.

Основні праці

До розвитку української музики // Культура і побут. 1926, 28 берез.; Народна пісня та музика українська (Стислий огляд). Х., 1928; Павло Сениця. До 25-річчя композиторської діяльності: Крит.-біогр. нарис. Х., 1930; Практичний підручник з елементарної теорії музики. Х., 1930; Націоналістичні концепції в моїх музично-критичних роботах // Рад. музика. 1934. № 10; Музикознавчі праці. Статті. Матеріали. К., 1996.

Рекомендована література

1. Юрмас Я. Музично-громадська робота та її критика (З приводу виступів т. Костенка) // Музика. 1927. № 1;
2. Композитор В. Костенко // Мист. трибуна. 1931. № 1;
3. Кравцевич Г. Пророк Дажбога // Музика. 1995. № 6;
4. Шульгіна В. Композитор Валентин Костенко // КіЖ. 1995, 19 лип.;
5. Беренбейн І. Досі незнаний світові // УК. 1996. № 5;
6. Її ж. Творча спадщина Валентина Костенка: сучасні

Бібліографічний опис:

Костенко Валентин Григорович / О. В. Шевчук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-3939>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).